

A semlegesség mítosza

"Aki nincs velem, az ellenem van, és aki nem velem gyűjt, az tékozol." Azaz nincsen semlegesség - Jézus, és a benne megjelenő Isten országával szemben. Vagy vele - vagy ellene, mondja itt Jézus. Persze ahhoz, hogy miért szerepel itt ez az állítás (aminek párhuzama, hogy aki nincs ellenünk, az velünk van), látnunk kell a kontextust.

A tágabb kontextus a szó, a beszéd, a meghallgatásra és válasza való képesség. Három történet áll egymás után Lukács szerkesztésében. Az első, Mária és Márta története azt hangsúlyozza, hogy bár számos sürgős feladatunk van, mindennél fontosabb annak beszédét hallgatni, annak szavát befogadni, aki életet szól. Isten szava szólal meg Jézusban, és Mária jól tette, hogy a vendéglátás feladatai helyett Jézus beszédét hallgatta. A második egység a mi válaszunkról szól: hogyan imádkozunk, kérdezik a tanítványok Jézust. Hogyan beszéljünk Istenhez, mit mondjunk neki? A harmadik történetben pedig egy néma áll előttünk. Valaki, akit megkötözött a sötétség ereje, és nem tud beszélni. Milyen emberi lét a némaságra ítélt lét? De ez a néma, a három történet és Jézus szolgálata összefüggésében, több, mint pusztán egyetlen némaságra ítélt, börtönébe zárt ember. Jelképezi mindazokat, akik bár beszélni tudnak, de az élő, teremtő Istennel való kapcsolatra nézve hasonlóak némák. Nem hallgatják őt, és nem beszélnek hozzá. Amikor börtönünkbe zárva, magunkba, saját életünkbe, gondolatainkba, szavainkba zárva létezünk. Ebben a helyzetben jelenik meg Jézus, hirdeti meg Isten uralmát, amelynek jele, eredménye, hogy a néma megszabadul és megszólal. A tömeg csodálkozik, mások azonban támadást indítanak Jézus ellen. Ekkor hangzik el két példázat: az egyik az erős emberről, akit a még erősebb legyőz; a másik pedig a tisztátalan lélektől, aki miután kimegy az emberből, magánál gonoszabbakkal tér vissza. A kettő között pedig a mondat: *"Aki nincs velem, az ellenem van, és aki nem velem gyűjt, az tékozol."* Ahol Jézus, és általa Isten országának hatalma megjelenik, nincs semlegesség; Jézus jelenléte döntésre és elköteleződésre hív. Lássuk ezt a következő három gondolat fényében:

1. A semlegesség mítosza
2. A semlegesség lehetetlensége: nincs üres tér
3. Intés az elköteleződésre

1. A semlegesség mítosza

A nyugati modern világ arra épül, hogy létezik ideológiai, vallási semlegesség. Ez - bár nem szeretjük a kifejezést - korunk egyik "dogmája." Létezik egy objektív nézőpont, amely minden ideológiai-vallási befolyástól mentes, és amelyben megmaradva a modern, felvilágosult ember meg tudja őrizni a semlegességét, a függetlenségét. Miközben egy nyugati demokráciában fontosnak tartjuk, hogy az állam semleges legyen, (azaz ne akarjon például bármilyen vallást/világnézetet erőszakkal ráerőltetni bárkire), ugyanakkor naivok vagyunk, ha azt hisszük, hogy ez az ideológiai semlegesség valójában semlegesség. Azaz teljes szabadságot ad mindenkinek azt hinni, úgy élni, ahogy szeretne, ahogy önmaga választja. Hadd mutassam be ennek visszás voltát Lesslie Newbigin gondolatai alapján. Newbigin felidézi a történetet a királyról, az elefántról és a vakokról, amelyben a vakok, akik sohasem láttak elefántot, elmennek, hogy legalább tapintás alapján megismerjék,

milyen az elefánt. Az egyik, aki a lábát fogja, azt mondja, hogy olyan, mint egy nagy torony; a másik, aki a farkát tapintja, váltig állítja, hogy az elefánt olyan, mint egy kötél; aki az ormányát markolta, azt mondja, hogy az elefánt olyan, amint egy vastag faág, és így tovább. Miközben vitatkoznak, a király megjelenik, és megkérdezi, mi a vita tárgya, majd igazságot tesz: mindannyiuknak igaza van, de mindannyiuknak csak részben. Newbigin így folytatja: *"A vallási agnoszticizmus hívei gyakran hivatkoznak a vakokról és az elefántról szóló példázatra, valódi lényegét azonban rendre elhallgatják. A király és udvari emberei nem vakok: ők nagyon is jól látják, hogy a vakok képtelenek felfogni az elefántot a maga teljes mivoltában, mindegyikük csak egy-egy részigazságot tud megragadni, kitapogatni belőle. A példázattal a nagy vallások állításait kívánják közömbösíteni, alázatra intvén azokat, hogy lássák be, az igazságról csak részleges ismereteik vannak. Holott a történet ennek valójában éppen az ellenkezőjéről szól. Ha a király is vak volna, nem lenne történet. A példázat a király szájába van adva, s benne mérhetetlen göggel egy olyan ember nyilatkozik meg, aki látni, birtokolni véli annak az igazságnak a teljességét, amely után a világvallások csak tapogatóznak."* (Evangélium a pluralista társadalomban, 24-25). A modern nyugati kultúra éppen azt hirdeti, mint a király: ő független, objektív, minden vallásra, világnézetre nézve semleges. De mi lenne, ha kiderülne, a vakok valójában nem vakok, és az egész történetet csak a király találta ki és terjeszti azért, hogy saját kiváltságos pozícióját megőrizze? Mi lenne, ha a látszólag vakok levették a király által rájuk helyezett szembekötőt, és feltették a kérdést, hogy miért helyezi őket a király a nem látó pozícióba? Mi lenne, ha nem a nyugati világképen keresztül próbálnánk megérteni a keresztény hitet, az evangéliumot Isten uralmát (pl. Mennyire összeegyeztethető a tudománnyal? Mennyiben támasztják alá kijelentéseit az emberről a pszichológia eredményei? stb), hanem kilépnénk a ránk kényszerített helyzetből, és azt mondanánk: az evangélium oldaláról nézve szeretnénk vizsgálni azt az ideológiát, amely magát semlegesnek és objektívnek tartja, de amely korántsem az. Csak próbáljanak az ún. vakok kérdéseket intézni a királyhoz... Csak próbáljuk kimondani, hogy Isten országa, amely Jézusban megjelent, hatással kell legyen a mindennapi életre, a nyilvános életre, a politikára, gazdaságra, kultúrára... Azonnal érezzük, hogy nem egy minket lágyan befogadó ürbe, hanem kőkemény falba ütközünk. A nyugati társadalom ideológiai semlegességének állítása - mítosz. A világnézeti semlegesség maga is egy világnézet. Világnézet, amely nem engedi, hogy ne légy semleges - azaz maga nem semleges.

Van feltételezett semlegességünknek egy másik, személyes aspektusa is, amit röviden meg kell említeni. A modern ember autonóm - azaz szabad személyiség, akinek igazából egyetlen küldetése, célja van az életben, hogy megvalósítsa önmagát. Ehhez pedig folyamatosan manőverezni kell a lehetőségek között, és mindvégig függetlennek, semlegesnek kell maradni, hiszen abban a pillanatban ha ez a szabadság, ez a kívülállás elvész, fenyegetés éri a legfőbb célt, hogy azzá legyünk, akivé szeretnénk. Ezért zsigeri szinten belénk oltatott (zsigeri szinten - ezt jelenti, hogy nem tudatos döntésekről van szó), hogy kívül maradjunk, hogy önmagunkat más személy, nagyobb cél szolgálatára oda ne szánjuk. Azt gondoljuk hát, hogy üresek vagyunk, mindig tiszta lappal felvértezve, magunkat szabadnak őrizve, semlegesek - ami persze szintén olyan mítosz, amit addig hiszünk, míg fel nem nyílik szemünk a valóságra.

Talán többeknek furcsa, hogy viszonylag sok időt a "textuson kívül" töltöttünk, de fontos, hogy lássuk, ez a mi helyzetünk, amiben meg szeretnénk hallani, mit hoz Jézus Krisztus és Isten Országá.

2. Miért lehetetlen a semlegesség?

Hogyan és milyen körülmények között jut Jézus az idézett mondathoz: *"Aki nincs velem, az ellenem van, és aki nem velem gyűjt, az tékozol"*?

Amint láttuk, Jézus megnyitja egy néma száját, szabadulást hozva neki egy olyan démoni erőtől, ami uralmában tartotta. A történeten kívül szeretnének maradni többen, de az elegáns kívülmaradás lehetősége nem adatik meg. Tudniillik tény, hogy az ember néma volt - és most meg beszél; itt nincs kívülállás, itt állást kell foglalni. A némák nem szoktak megszólalni, Jézusban valami hatalmas erő van jelen, valami hatalmas erő nyilvánult meg. Vajon mi? Ellenzői megpróbálják magukat Jézustól eltávolítani, és ezért támadni kezdik: *"Belzebubbal, az ördögök fejedelmével űzi ki az ördögöket."* Az erő, a hatalom jelenléte nem tagadható, de hogy *milyen erő ez*, arról még lehet vitát nyitni. Kétségbeejtő helyzetben vannak Jézus ellenfelei, mert ha elismernék, hogy Jézus valóban Isten erejével munkálkodik, akkor nincs más lehetőség, mint elismerni Isten uralmát Jézusban. Isten uralmának, országának ez a közelsége azonban teljesen felforgatná az ő vallási pozícióikat, hatalmukat, személyes életüket. Ugyanakkor, ha sikerül Jézust eredményesen megvádolni fekete mágiával, boszorkánysággal, akkor nemcsak ez az egy eset oldódik meg, hanem Jézust teljesen ellehetetlenítik - és mi lehet ennél jobb?

Álljunk meg itt kicsit, és vessünk egy pillantást arra, hogyan működünk mindannyian. Amikor valami, ami számunkra fenyegető, egészen közel kerül hozzánk, azonnal megijedünk: ez változásra hív, ez kihívást intéz ahhoz, ahogy eddig gondolkodtam, ahogy eddig éltem. Jézus jelenléte, Isten valósága mindig ezzel jár. Akkor is, ha már az övének valljuk magunkat - hiszen még annyi minden van, amiben ő hív, formál. Szóval menekülni kezdünk, és ennek egyik formája a támadás, amit itt látunk. De ne csapjuk be magunkat! "Semlegességünk" megőrzése érdekében "udvariasabban" is menekülhetünk, például úgy, ahogy a vakok és az elefánt történetében a királytól tanuljuk: "az csak egy nézőpont." Amikor tehát Jézus hívása, Jézus uralma kihívást intéz hozzánk - akár már keresztények vagyunk, és életünk egy területén szembesít, akár az a kihívás tétje, hogy elfogadjuk-e őt - akkor azonnal bekapcsol bennünk korunk semlegesnek mondott ideológiája: igen, az is egy lehetőség, igen, lehet, hogy valakinek az működik, de én ezt nem így gondolom. Látjuk, hogy Jézus igazságát hogyan érvénytelenítjük, erőtelentjük el egy olyan igazsággal, egy olyan dogmával, ami korunk dogmája? Ugyanezt teszik Jézus ellenfelei - csak saját koruk eszközeivel. A lényeg, hogy Jézust, az igényét, a hívását távol tartsák maguktól.

De nincs semlegesség, nincs kívülállás, mutat rá Jézus, és akkor először a józan észre apellál. Ti azt mondjátok, hogy én a Sátán által űzöm ki a démonokat, de észreveszitek, hogy milyen szánalmas ez az érv? Ha házat akarok építeni, nem fogom az építőnek azt mondani, hogy miután felrakta a falat, majd romboljon egy kicsit, hogy még jobban menjenek a dolgok. Hogyan adna nekem a Sátán hatalmat arra, hogy az ő házat, uralmát, démonjai befolyását romboljam? Viszont figyeljétek jól ezt a történetet! Ha egy erős fegyveres őrzi a zsákmányát

- emlékeztek, például ezt a némát, és mindenkit, akit Isten iránt némaságban tart, bezárva saját magába és hazug ideológiákba - szóval ha bezárta a börtönbe, akkor egyetlen magyarázata van annak, ha az illető mégis kiszabadul. Az, hogy valaki még erősebb és hatalmasabb jön, aki szembe megy az erős fegyveressel, lefegyverzi, és szabadon bocsátja mindazokat, akiket addig hatalmában tartott. És mivel ez harc, háború Isten uralma és a gonosz uralma között, az életet adó és a halált munkáló között, nincs semlegesség. Nincs üres és szabad tér. Nincs olyan ideológia, amely az evangéliumot, Jézus győzelmét a sötét erők felett odadobhatná a (vélt) vakok közé, hogy ha neked úgy tetszik, akkor nyugodtan szorongathatod az elefánt farkát és hiheted, hogy az az igazság. Nincs ilyen, nem lehet ilyen, hiszen ez az ideológia akkor nem más, mint éppen az erős fegyveres támasza: ne vedd komolyan, hogy harc van, ne vegyük komolyan, hogy Jézusban elérkezett, közel került, tapinthatóvá lett Isten uralma, ami szeretetének és megváltásának az uralma. Ezért Jézus értünk szól, kiált: *"Aki nincs velem, az ellenem van, és aki nem velem gyűjt, az tékozol."*

Lehet persze, hogy mindez azért fenyegető valakinek, mert azt mondja: akkor nem arról van szó, hogy az egyik vak lép a király helyébe, és onnantól ő mondja meg - akár erőszakkal - mi az igazság? Ő lesz az arrogáns és büszke király? Ha a keresztény evangélium nem egy opció sok más között, ahova a modern világnézet száműzte; ha a keresztény üzeneten, a Biblia történetén keresztül nézzük és kritizáljuk azt az ideológiát, amely a világunkban elfogadott, nem azok az idők jönnek vissza, amikor az egyház világi hatalommal szövetkezve tartotta fent befolyását? A veszély fennáll - bűnös emberek vagyunk. De Krisztus követése sohasem ebbe az irányba visz. Hogyan győzte le a még erősebb fegyveres az erős fegyverest? Hogyan szerezte meg a beszédet, a szót, a kapcsolatot, az életet azoknak, akiket a Sátán némaságban tartott? Meglepő, nem várt, lenyűgöző módon. Keresztfán való halálában, minden emberi és démoni gyűlöletnek önmagát kiteve. Letette az életét... és senki sem gondolta, hogy ebből győzelem lesz. Ki gondolta volna, hogy Jézus halálában nemcsak annyi történik, hogy a vallási vezetők megszabadulnak attól, aki kihívást jelent nekik, valamint a sötét, ördögi erők győzelmet aratnak, hiszen kiirtották azt, akiről ők tudták, hogy Isten Fia? De ki gondolta volna, ki látta előre - az Atyán és a Fiún kívül - hogy ahol az emberek Isten elleni lázadása csúcsra jár, ott Isten felfoghatatlan kegyelme és szeretete megváltást szerez éppen nekik, éppen nekünk? Ki gondolta volna, hogy Jézus halála engesztelő áldozat a bűneinkért? És ki képzelte volna, hogy mindez nem Isten uralma végső kudarcát jelenti, hanem Isten országának győzelmét, és az erős fegyveres végső bukását? Ha őt imádjuk, ha őt követjük, ha általa, vele, benne nézzük - igen, kritikával - az ideológiát, ami száműzi őt a nyilvános életből, az igaznak tartott dolgok köréből, akkor nem leszünk erőszakosak.

3. Intés az elköteleződésre

Végezetül Jézus egy erőteljes figyelmeztetést, intést fogalmaz meg mindazok számára, akik mellé állnak vagy álltak a küzdelemben. *„Amikor a tisztátalan lélek kimegy az emberből, víz nélküli helyeken bolyong nyugalmat keresve, és amikor nem talál, akkor így szól: Visszatérek házamba, ahonnan kijöttem. Amikor odaér, kisöpörve és felékesítve találja. Aztán elmegy, vesz maga mellé még másik hét, magánál is gonoszabb lelket, bemennek és ott laknak. Annak az embernek az utóbbi állapota pedig rosszabb lesz az elsőnél.”*

Hadd hangsúlyozzam, ez figyelmeztetés, óvás, intés, és nem a tisztátalan erőktől való szabadulás magától értetődő következménye. Viszont nagyon erősen felhívja a figyelmet arra, amikor valaki - akár egy nép/közösség, akár egy egyén - egy ún. reform, egy jobbalételet után próbál semleges maradni, kívülálló maradni, abban bízva, hogy van semleges tér. Mert mit mond Jézus története? A ház kicsinosított, kisöpört, felékesített, de - bár nem mondja, a történetből következtethető - üres. Mivel üres - szőjük össze a két példázatot? - mivel nincs ott az erősebb fegyveres, a démoni erő számára szabad az út a visszatérésre. (Milyen érdekes, hogy senki sem akadályozza meg a visszatérést magánál még gonoszabb erőkkel együtt - hogyhogy?) Egyéni, lelkipapok értelemben ez a következőre hívja fel a figyelmünket. Lehet, hogy egy jézusi érintés folytán valamiben jobban lett vagy jobba lett az életed. Kerested Istent, talán kérted őt, talán mások imádkoztak érted, de valami, ami mélyen megsomorította, megbénította az életed, megszűnt. Átélted Isten ereje valóságát, és ez örömet hozott. Lelkesedtél, vágyódtál, másoknak beszéltél róla. Majd egyszer csak azt találsz, hogy visszajöttek a démonok. És ez rosszabb, mint korábban; ha más nem, azért rosszabb, mert azt hiszed, hogy nincs vagy nem valóságos az, amiben Isten uralmát tapasztaltad. Nyilván nehéz szószékről általánosságban beszélni olyan helyzetekről, amelyek kinek-kinek az életében egészen más formát öltenek, de egyetlen kérdést mégis jó feltennünk. Amikor azt tapasztaltuk, vagy tapasztaljuk, hogy visszatért a démonok, nem ad-e erre magyarázatot, hogy üresen hagytuk a házat? Vagy úgy, hogy a nagy átélés után nem történt meg önmagunk tudatos átadása Jézus Krisztus uralmának, azzal, hogy nemcsak egy áldását kívánjuk, hanem egész lényünkkel be akarjuk őt fogadni, vagy úgy, hogy bár ez utóbbi is megszületett bennünk, idővel mégis "kiürültünk"? Hogyan értsük ezt? Gondoljunk egy kapcsolatra, egy párkapcsolatra. Ideális esetben a házastársunk jelenlétét "magunkban hordozzuk", hiszen nap mint nap találkozunk, időt töltünk együtt, közös küzdelmekben és örömeinkben egymásnak adjuk magunkat. "Telve vagyunk" egymással. Amennyiben azonban az a kapcsolat valamiért meghidegül, megromlik, megjelenik egy úr, ahová akár más is beléphet. (Ekkor válnak a házastársi kapcsolatok sebezhetővé). Talán ez érzékelteti, ami előttünk áll. *Ha nem gyakoroljuk, ápoljuk a valóságos kapcsolatot, a közösséget Jézussal a Szentlélek jelenlétében, ha nem töltekezünk fel jelenlétével és igazságával újra és újra, azonnal ott van az úr, ami behívja a rosszat.* Meg kell értenünk végre, meg kell értenünk újra, nem elég, hogy ismerjük, mi az igazság; hogy tudjuk, hogyan kellene élni. Nem elég, mert az Istennek való életünk elsősorban nem ismeretünkön és nem is elszánásunkon nyugszik, hanem azon az élő, valóságos közösségen, amelyre Jézus váltott meg bennünket.

Ezért hát, ha valóban nincs semlegesség, egyrészt gondoljuk meg, nem maradtunk-e mindvégig kívülállók Jézus Krisztus uralmában, még akkor is, ha tapasztaltuk érintését. Ha igen, mindez arra hív, hogy tudatosan engedjük át az életünk feletti uralmat a kezébe. Másrészt pedig újuljunk meg az imádságban, Jézus szavának hallgatásában és az arra adott válaszunkban, gyakoroljuk magunkat egyénileg és közösségileg folyamatosan ebben a kapcsolatban. AMEN!

Lovas András